

Alkukesä on pienten hirvensorkkien aikaa

Luonnonvarakeskuksen vuosina 2008–2011 GPS-pannoittamien hirvien joukossa oli useita vasovia naaraita. Niiden liikkeitä ja elinympäristön valintaa selvittämällä saatiin paljon uutta tietoa vasomisajan käyttäytymisestä.

TEKSTI Markus Melin, Juho Matala, Jyrki Pusenius ja Lauri Mehtätalo
KUVA Leena Partanen

Aiemmat kenttätutkimukset eri puolilta maailmaa kertovat hirvien vasojen syntyvän pääosin toukokuussa. Aikaisimmillaan hirvien on havaittu syntyttävän jo huhtikuun lopulla ja

myöhemmillään kesäkuun alussa. Ajankohtaan vaikuttavat syksyn kiiman ajoittumisen lisäksi naaraan kunto sekä kevään eteneminen: Siellä missä lumi viipyy maassa keskimäärin pidempään, myös vasat syntyvät myöhemmin. Emällä täytyy olla saatavilla paljon hyvää ravintoa, koska imetys vaatii energiaa. Naaraat etsivät elinympäristöjä, jotka tarjoavat sekä suojaa kasvavalle vasalle että ravintoa imettävälle emälle.

Suomessa kysymystä päästiin kunnolla tutkimaan Luonnonvarakeskuksen (Luke) mittavasta hirvien GPS-pantadatasta. Maastotarkastusten perusteella tiesimme ne naaraat, jotka olivat synnyttäneet. Pystyimme varmuudella analysoimaan tiineenä olleiden naaraiden liikkeitä ja elinympäristönvalintaa ennen ja jälkeen synnytyksen, sekä sen aikana. Analysoimme 22 vasomisjaksoa kahdella alueella, Vaasan

ja Kuhmon seuduilla, tuottaen tietoa tästä kriittisestä ajasta.

Milloin vasat syntyvät?

Naaraiden liikkeet muuttuvat vasomisen lähestyessä sekä heti sen jälkeen. Vasan pullauttaminen maailmaan näkyi GPS-datassa vähäisempänä liikkumisena ja melko paikallaan pysyneinä sijainteina. Tästä pystyimme haarukoimaan vasomisten ajankohdat sekä paikat.

Analyysien perusteella kaikki tutkitut hirvet synnyttivät toukokuussa, selvästi suurin osa toukokuun puolenvälin tienoilla. Aikaisimmillaan vasat syntyivät toukokuun ensimmäisellä viikolla ja myöhäisimmillään sen viimeisellä viikolla. Kesäkuussa ei havaittu enää yhtään syntymää, kaikkien vasojen oletettiin tällöin olleen jalkeilla emänsä kanssa.

Tyypillinen vasomisaalue Kuhmon seudulla. Kuvassa vihreä ja lila polygoni kuvaavat saman hirven vasomisaalueita vuosilta 2009 ja 2010, vasomipaikkojen välinen etäisyys on tässä alle kilometri.

Naarashirven kesäaikaisia liikkeitä vasansa kanssa Vaasan Kvimon saaresta. Sininen polygoni kuvaa aluetta, jossa vasa syntyi.

Kuhmon seutu. Siniset pisteet kuvaavat naarashirven liikkeitä vasansa kanssa, punainen alue paikkaa, missä vasa syntyi. Hirvinaaras vietti koko kesän maatalon liepeillä.

Tilannetta käytiin tarkastamassa maastossa tiineitä naaraista etsien, ja katsomalla milloin ne kulkevat vastasyntyneen vasansa kanssa. Vaasan seudun tutkimusalueella vasat syntyivät noin viikkoa aikaisemmin kuin Kuhmo-Suomussalmen alueella, joskin yksilöiden välillä oli vaihtelua myös alueiden sisällä.

Millaiseen metsään vasat syntyttiin?

Vasojen syntymäpaikkojen selvittäminen alkoi rajaamalla GPS-datasta oletetut

vasomisaalueet, eli vasomispäiviltä saadut GPS-sijainnit erotettiin muista. Seuraavaksi analysoimme vasomipaikkojen metsänrakennetta ja maisemaa, jossa hyödynnettiin maastotietokantaa, satelliittikuvia ja laserkeilausaineistoa. Näin saatiin selville muutamia toistuvia kaavoja.

Vasomisen aikaan ja välittömästi sen jälkeen käytetyt alueet sisälsivät enemmän kasvillisuutta pensaskeroksessa. Lisäksi etenkin Kuhmon seudulla suurin osa tutkimistamme hirsistä synnytti vasansa ojitettujen turvemaiden metsiköissä, vaikka

ne olisivat voineet valita ojitamattomia soita tai kangasmaan metsiä.

Mieltymystä ojitettuja turvemaita kohtaan havaittiin myös läntisellä alueella, mutta siellä hirvet käyttivät vasomisaikana enemmän muunlaisia alueita, muun muassa rannikon saaria. Kuhmon seudun hirvet taas tuntuivat viettävän myös loppukesän ojitetuissa metsissä. Vasan kasvaminen ja kesän eteneminen saivat naarashirvet kuitenkin hakeutumaan ojitusalueille, joissa metsät sisälsivät vasomisaikaa enemmän lehtipuita.

Mielenkiintoisia yksittäistapauksia

Rannikon hirvien tiedetään viettävän kesän usein lähempänä merta ja siirtyen talveksi sisämaahan. Myös osa tutkimistamme naaraista synnytti rannikon saarissa ja palasi vasan kanssa sisämaahan syystalvella.

Ulkomaisissa tutkimuksissa naaraan on havaittu palanneen samalle paikalle synnyttämään vuosi toisensa jälkeen. Aineistossamme ilmiötä havaittiin vain joillain yksilöillä. Yksi hirvi synnytti tänä vuonna kymmenen kilometrin päässä siitä, missä viime vuonna. Toinen palasi likimain samalle paikalle. Mitään selkeää kaavaa alueiden välillä ei havaittu, yksilöt käyttäytyivät vain eri tavalla.

Kuhmon seudulla eräs naarashirvi tuli synnyttämään ihmisasutuksen lähelle ja vietti siellä myös koko kesän. Pohjois-Amerikassa hirvien on havaittu käyttäytyvän tällä tavalla vähentääkseen karhujen vasoihin kohdistamaa saalistuspainetta. Aineistomme on kuitenkin liian pieni, jotta kysymystä voisi tutkia perusteellisesti. ◻

Alkuperäisartikkeli: Melin, M., Matala, J., Pusenius, J. & Packalen, T. 2019. Calving and post-calving habitat use of female moose in two contrasting areas. *Wildlife Biology* 2019 (1), p. 1-12, <https://doi.org/10.2981/wlb.00569>

SEURAAVISSA OSISSA

Panta-aineiston pohjalta tehdään yhä uusia tutkimuksia aina kun resurssit löytyy. Muut tutkimukset ovat käsitelleet hirvien liikkeitä muun muassa äärimmäisen kuumuuden aikaan sekä lumen vaikutusta niiden liikkumiseen. Näistä lisää tulevaisuudessa numeroissa.